

SZÉKELY ERVIN

*egy
asszimiláns
feljegyzései*

Hol vagyok?

Itt egyelőre én kérdezek. Neve?

Vacaki Szabolcs.

Élt?

Bukarestben.

Hány évet?

Hatvanat. Most töltöttem volna...

Nős volt?

Igen.

Nemzetisége?

Hát... nem vagyok benne biztos.

Mi az, hogy nem biztos benne?

Nehéz ezt egy mondatban összefoglalnom, de esetleg el tudnám magyarázni...

Írja le.

Jó, de egy kicsit hosszú lesz.

Nem gond. Itt aztán igazán van időnk. Na, írja...

KEZDETBEN MINDEN EGYSZERŰ. Vagyunk mi, vannak ők. A képlet világos: mi vagyunk a jók, ők a rosszak. Nekünk igazunk van, nekik nincs. A rációnak ehhez semmi köze.

Aztán kezd az egész zavarossá válni. Megjelennek a tények, és sehogyan sem akarnak belesimulni a képletbe, hiába a magyarázatok. Következik az elbizonytalanodás.

És egyszer csak az egész átalakul valamiféle identitáskritikává. Az ember a racionalitásba, azt is mondhatnám, a józanságba próbál menekülni. De ez sem jó, mert akkor ráésszél, hogy nem tartozik sehová.

Persze a változás lassú. Nekem egy élet kellett hozzá, másoknak annyi is kevés.

Hát ezt kellene most megírnom. Úgy gondoltam, nem cifrázom. Időrendi sorrendben veszem a történeteimet, talán kikerekedik valami belőlük. Ha válasz és következtetés nem is, legalább a dilemmáim lényege.

„RIA, RIA, HUNGÁRIA!”

HÉ, AKARSZ LÁTNI EGY ROMÁNT? Ezt Bauer Attila kérdezte tőlem, amikor második osztályba jártam. Hirtelen átgondoltam, hogy én még nem is láttam románt. Persze, tudtam róla, hogy vannak románok, apám szidta is őket rendesen, de látni soha nem láttam egyet sem. Abból, amit a szüleim mondtak a románokról, csak annyi maradt meg bennem, hogy nem szeretnek minket, mert valamikor elvették az országunkat. Ezt elég furcsának találtam, mert ha ők vették el az országunkat, akkor nem nekik, hanem nekünk kellene haragudni, ők pedig úgy kellene bánjanak velünk, mint a hímes tojással, nehogy visszavegyük tőlük. Vigyázniuk kellene arra, hogy jó legyen nekünk náluk, vagy legalábbis jobb, mint otthon. De ezt nem mertem elmondani a szüleimnek, mert ha románokról került szó nálunk, akkor mindig pisszegték, hogy erről senkivel se szabad beszélni. Azonkívül pedig mosdatlanok, lusták, nincs olyan kultúrájuk, mint nekünk, s ráadásul mindig ki akarnak tolni velünk, mert övéké az ország, a hatalom és a rendőrség, és megtehetik. Ezt persze nem pont így mondták, de én így értettem. Amit nem értettem, az a szőröstalpú meg a szőrösnyelvű volt. Hogy lehet valakinek szőrös a nyelve, hogy lehet azzal enni?

Úgyhogy kissé félttem románt látni, hátha kitol velem gyorsan, és elvitet a rendőrséggel. Másfelől azonban kíváncsi

is voltam, és Bauer Attila már korholt is nagyon, hogy végre mutatna nekem egy igazi románt, én meg itt kéretem magam, mint egy szűz lány. Pedig akit mutatna, az igazi román, mert-hogy Györgycéről, az osztálytársunkról is azt beszélték, hogy tulajdonképpen román, de az nem lehetett igaz, mert Györgyice ugyanúgy beszélt magyarul, mint mi, s ráadásul ő is utálta a románokat. Bauer nem győzte kívárni, hogy igent mondjak, megragadta a karomat, és húzott maga után. Abban az időben az iskolánknak két épülete is volt, az egyikben tanul-tunk mi, az egy-négy osztályosok, a másikban a nagyobbak. Tulajdonképpen az volt az igazi iskola, a miénket az egykori tanítói lakásból alakították át.

A románt a másik épületben, akarta Bauer megmutatni, ahova viszont nehezen juthattunk el, mert két nagyobb fiú, a hetesek ott álltak mindkét épület ajtajában, és nem engedték ki a tanulókat a tanítás végéig, ha pedig mégis kilógott valaki, annak felírták a nevét egy papírra, amit aztán odaadtak a szolgálatos tanárnak. Ezért a kerítésen kellett átmászni és ugyan-ott visszamászni, s mert már akkor sem voltam valami ügyes, úgy éreztem, túl nagy áldozatot hozok. De végül átjutottunk a másik iskolaépületbe, felmentünk az emeletre, aztán be az emeleti végébe. Ott volt a román. Előtte egy szerszámos láda, szétszedett vízvezeték, ő pedig füttyörészett, és épp valami kócot csavart egy cső végére. Egy darabig néztük, aztán Bauer odasúgta nekem, hogy ez biztos román, és ő ezt most be is bizonyítja. „Küt jé császul?” (Hány óra van?) – kérdezte, mire a román abbahagyta a füttyörészést, ránézett az órájára és mondott valamit románul, amit se Bauer, se én nem értettünk. Azt viszont hallottuk, hogy becsengettek, ezért otthagytuk a románt, és visszaszaladtunk a saját iskolánkba. Hazafelé menet végigdicsekedtük az utat, minden osztálytársunknak elújságot-tuk: láttunk románt, láttunk románt, láttunk románt. Otthon

is elmondtam, de apámat nem hatottam meg vele. Ott vannak ezek már mindenhol, rövidesen nem lesz tőlük helyünk, mondta, amit én elég különösnek találtam, hiszen egy szál vízvezeték-szerelőtől még biztosan marad helyünk Szalontán.

*

Fradista voltam. Hogy miért, nehéz lenne megmondani. Talán a barátom hatására, aki jobban értett a focihoz (is), mint én, és ő azt mondta, hogy rendes ember a Fradival tart, mert az régi munkáscsapat. Jó még a Vasas is, de a Honvéd az már gyanús, és az Újpesti Dózsával csak a szekusok meg az aljaemberek tartanak, mert az a belügyes csapat, még akkor is utálni illik, ha külföldi csapattal játszik, persze kivéve ha románokkal.

Kissé különösnek találtam, hogy a játéktudás a legcsekélyebb szerepet sem játszott abban, hogy kinek szurkoljunk, no de lehet – gondoltam –, hogy ez így van jól, az ember a nőket sem feltétlenül a tudásukért szereti, miért lenne ez másképp a focicsapatokkal. Ugyanakkor a barátom, Szántó Sanyi eligazítása túlmutatott a focin. Valamiképpen elhelyezett engem az értékek és társadalmi, nemzeti viszonyulásaink bonyolult rendszerében: szeretjük a munkásokat, tágabb értelemben a kisemmizetteket, szegényeket, nehéz életűeket, ma úgy mondanám, hogy a kádári kisembert, szeretjük a magyarokat, és utáljuk az elnyomó szervezeteket, fegyveres testületeket, meg a románokat. Hogy a románokat miért kell utálni, arra nézve később mástól is kaptam eligazítást.

Szántó Sanyi magyarázata ugyanakkor zavarba is ejtett, de ezt nem mertem se tőle, se mástól megkérdezni. Ha ugyanis a magyar válogatott játszott bárkivel, akkor mi természetesen a magyaroknak szurkoltunk, és ha ők gólt lőttek, akkor obligát módon felugráltunk a kanapéról, és kiabáltuk: Ki a jobb? Magyarok!, vagy azt, hogy Ria, ria, Hun-gá-ria! Igen ám,

csak hogy a magyar válogatottban az Újpesti Dózsa játékosai közül is játszottak néhányan, például Bene Ferenc, akit mindenki Ferinek hívott, pedig személyesen senki sem ismerte. Akkor hogy van ez? Miért kell azt kiabálni Bene Ferire, hogy törjön el a lába, amikor gólt rúg a Fradinak, és aranylábú magyar gyerekek nevezni, amikor gólt rúg a portugáloknak vagy az oroszoknak? (Azokat is utálni kellett, de nem annyira, mint a románokat).

Később gyakran éreztem magamon is olyasmit, amit Bene Feri-szindrómának neveztem el magamban. Ez akkor volt, amikor bekerültem az egyetem sakkcsapatába. Egyes román kollégáim alig leplezetten utáltak magyar mivoltom miatt, viszont marhára büszkéek voltak rám, ha az egyetem színeiben megvertem a rivális tanintézetek versenyzőit.

De térjünk vissza a focihoz. Szóval a magyar válogatottnak szurkolni nem sportkérdés volt, hanem a nemzeti identitás megélése és kinyilvánítása. Nem lehetett olyan kutyaütő, botlábú magyar válogatott, amelyiknek ne kellett volna szurkolni kötelességszerűen. Persze ez nem azt jelentette, hogy az egyes játékosokat nem lehetett anyázni akkor, ha éppen elszúrtak egy ziccert.

Ráadásul a felnőttek néha párhuzamot vontak a magyar válogatott tündöklése és bukása, valamint a magyar állam egykori dicsősége és drámai összezsugorodása között, jóllehet a két történelmi esemény nem esett egybe, hiszen Puskásék már Kis-Magyarország színeiben verték a világot. Én őket már nem láttam játszani, viszont Albert Flóriánt, Mészölyt, Bene Ferit megcsodálhattam az 1966-os angliai világbajnokságon, amikor 3-1-re „megvertük” a brazilokat. Micsoda meccs volt! Felugráltunk, sírtunk örömmünkben, hogy most aztán megmutattuk a világnak, mire vagyunk képesek mi magyarok. Szomszédaink közül egyesek már biztosak voltak benne, hogy

most aztán megnyerjük a világbajnokságot is. De a következő meccsen a fiúk „kikaptak” a Szovjetuniótól.

Aztán néhány év múlva bekövetkezett az, amitől a lelkem mélyén mindig is félttem. Magyarország és Románia labdarúgó válogatottja összekerült az Európa bajnokságon, selejtező mérkőzést kellett egymás ellen vívniuk. Én már akkor is ösztönösen kerültem az ilyen rendkívüli érzelmi feszültséggel járó eseményeket, de a két meccset muszáj volt megnézni. Meglepett, hogy nemcsak az iskolatársaim meg a felnőtt ismerőseim készültek nagyon az eseményre, ahol majd „meg kell mutatni a románoknak, hogy hol lakik a Jóisten”, hanem kisvárosunk előljárói is. A városi párttitkár, Abrudán elvtárs, aki félig magyar volt, elrendelte, hogy a fő utca fölé kifüggeszenek egy hatalmas bannert (akkor még nem így mondták), amelyre felírták, hogy România – Ungaria 3 – 0 (Románia – Magyarország 3 – 0). Ez természetesen a meccs előtt történt. Apám szerint ezzel csak „provokálni akarák a magyarokat ezek a szemétládák”. Ebben egyet is értettem vele, bár azt a szót, hogy provokálni, akkor még nem értettem pontosan, ezért Szántó Sanyinak úgy adtam tovább apám szavait, hogy „már megint cukkolni akarnak bennünket a románok”. Amúgy a szüleimet nem nagyon érdekelte a foci, és a körülötte kialakult cirkuszt apám gusztustalannak nevezte. Végül nem úgy történt, ha jól emlékszem, a budapesti és a bukaresti döntetlenek után harmadik találkozóra került sor Belgrádban, ahol „mi győztünk” 2 – 1-re.

De nem ez volt a lényeg. Pontosabban, ahogy ma visszagondolok, nem a mérkőzések kimenetele hagyta bennem a maradandóbb nyomokat, hanem az, hogy ugyanazok az emberek, akik egyik nap azt tanították nekünk, hogy milyen szép a sportbarátság és az olimpiai eszme, meg hogy ez Pierre de Coubertin öröksége, áhítattal idézték az olimpiai himnuszról, hogy „a béke vagy te, sport”, s őszinteségükben még csak nem

is lehetett kételkedni, másnap már teli torokból szidták a románokat vagy a magyarokat, iszonyatos gyűlölet szabadult el belőlük mindkét oldalon egy focimeccs ürügyén. Úgy éreztem, persze anélkül, hogy ezt meg tudtam volna fogalmazni, hogy a foci valamiféle lakmuspapír, amely csalhatatlanul kimutatja, hogy melyik nemzethez tartozunk és mit gondolunk a másik nemzetről, amit egyébként titkolni illett.

Ezért aztán ettől kezdve féltem a focimeccsektől, a Fradi-Újpesttől és különösen a román-magyarától. Nem akartam, hogy valaki leleplezzen, hogy nem is utálok kellőképpen a Dózsát és a románokat. Félelmemet viszont, úgy éreztem, titkolnom kell. Egy ilyen harcban nem mutatkozhatok gyengének. Ezért aztán kiabáltam, ahogyan csak tudtam: Ki a jobb? Magyarok!, meg Ria-ria, Hun-gá-ria!

*

Egyre több románnal találkoztam Szalontán. Nemcsak olyanokkal, akik máshonnan jöttek. Ráébredtem, hogy vannak olyan szalontaiak, akik románok, de én nem tudtam róluk, hogy azok. Ezek egyike volt Popovici Traian, a szomszédunk, aki ugyanolyan jól beszélt magyarul, mint mi. Én viszont nem tanultam meg románul, bár az iskolában már az első osztálytól kezdve tanították. De az órán kívül nem volt szükségem a román nyelvre, nagyjából mindenütt megértettek, ha magyarul beszéltem. Ezért a román nyelv egzotikusnak tetszett nekem. Egyszer az utcán játszottunk, és hallottuk, hogy két járókelő – egy férfi és egy nő – románul beszélnek. Villogni akartam a Boros fiúk előtt, merthogy velük játszottam, és a Bauer Attilától hallott kérdést tettem nekik fel: Nenea, cât e ceasul? (Bácsi, hány óra van?) A férfi ránézett az órájára, és megmondta, de persze én nem értettem. Minthogy mást nem tudtam, megint megkérdeztem: „Nenea, cât e ceasul?” Erre már mérgesebben

válaszolt, és ment tovább. Mi meg futottunk mellettük a Boros fiúkkal, és egyre csak kérdeztük, most már kórusban, hogy hány óra van, mire a férfi visszafordult, kiabálni kezdett velünk, és félreérthetetlen fenyegető mozdulatokat tett, úgyhogy jobbnak láttuk hazaszaladni.

Otthon az ajtó előtt állt egy rendőr, és apámmal beszélt valamit ugyancsak románul. A Boros fiúk megijedtek és elszaladtak, mert azt hitték, hogy azért keres a rendőr, mert kötekedtünk a román férffel. Én megálltam a rendőr mellett, mintegy feladva magam, jöjjön, aminek jönni kell, vigyen el a börtönbe, én megbűnhődöm a múltat s jövődőt, vállalom a sorsom, de apám szólt, hogy menjek be. Aztán ők is bejöttek. Apám valami papírokat keresett. Láttam rajta, hogy ideges, de türtöztette magát. Aztán megmutatta a papírokat a rendőrnek, mire az leült és írni kezdett egy nyomtatványra, pontosabban kettőre, amelyek pont egyformák voltak és a két úrlap közé indigót tett. Közben állandóan kérdezgette apámat, aki mindig röviden, de látszólag készségesen válaszolt. Aztán a rendőr felállt és aláíratta apámmal a nyomtatványokat, és a másolatot otthagya nekünk. Kifelé menet megsimogatta a fejemet, és valami kedveset mondott nekem, amit persze nem értettem, majd apám mondta nekem magyarul, hogy na, mondd meg szépen a bácsinak, hogy hívnak. Ezt már értettem és büszkén vágtam ki, hogy Szabolcs. A rendőr erre még egyszer rákérdezett, ezt már fordítás nélkül is értettem, és még egyszer, tagoltan elmondtam, hogy Sza-bolcs. „Bine, bine Zaboci” (jó, jó, Zábocs), mondta erre kedvesen, és elment, nekem meg ökölbe szorult a kezem, hogy miért gúnyolódik ez a nevemmel, mikor világosan megmondtam neki, hogy Szabolcsnak hívnak. Apám nagyon mérgesen jött vissza, anyámmal kiabált. Engem kiküldtek az udvarra, de hallgatóztam. Annyit sikerült megértenem, hogy a „szektorista” (ez volt a rendőr) megbüntette apámat, mert valamit nem vezetett be a házkönyvbe, de apám

szerint ezt csak kiszúrásból csinálta velem, azért, mert magyar. Bezzeg ha román lett volna, akkor minden rendben lenne.

*

A szüleim 1963-ban vettek egy Rubin márkájú televíziót. Már azelőtt is néztünk tévét a szomszédoknál, rendszerint akkor, ha film volt. De attól kezdve minden nap tévéztünk, kivéve a hétfőt, mert egy ideig hétfőn nem sugárzott adást a magyar televízió. Akkoriban csak a román, illetve a magyar televízió adásait nézhettük. A románra viszont szinte sohasem voltunk kíváncsiak. Nemcsak azért, mert románul nehezebben értettük meg az adásokat (én egyáltalán nem), hanem azért is, mert abban az időben a magyar tévé kimondottan jó volt. Nem hiszem, hogy médiastratégákat alkalmaztak volna, ennek ellenére szinte ösztönösen ráéreztek arra, hogy mi kell a nézőnek. Olyan műsorok, mint a Riporter kerestetik, a karmesterverseny, a különböző riportműsorok vagy vetélkedők, nem is beszélve a táncdalfesztiválokról, amelyek – ahogy mondani szokták – mindent vittek, érzelmeket generáltak a nézőkben, történetek, olykor drámák zajlottak a szemünk előtt. A viszonylag szabadabb politikai légkör, a megengedőbb állam miatt a kabaréknak volt sava-borsa. (Miközben a román tévé szilveszteri adásaiban csak a borraivalót elfogadó pincérek lehetett élcelődni.) Szóval a magyar tévé – bizonyára a jobb politikai körülmények miatt is – klasszissal jobb volt a románánál. Ennek a történetem szempontjából csak annyiban van jelentősége, hogy a magyar televízió jóvoltából én hosszú ideig úgy éltem, hogy a testem különvált a lelkemtől, érzelmeimtől, kötődéseimtől. Az előbbi itt maradt, Romániában, a másik odaát volt, Magyarországon. Napirenden voltam nemcsak a legfontosabb, de olykor a legjelentéktelenebb dolgokkal is, amelyek Magyarországon történtek, ugyanakkor szinte semmit nem tudtam Romániáról. Nagymamám egyszer,

sokkal később, nagyon jól megfogalmazta ezt az érzést. Amikor egy bukaresti kiküldetésből hazaérkeztem, megkérdezte tőlem: Na és mi újság van ott, Romániában?

*

Sárika nénitől tartottunk. Egyedül élt egy lebontásra ítélt házban. Amikor találkozott velünk, szinte mindig veszekedett, gyakran igazságtalanul vádolt bennünket, gyerekeket hol ezzel, hol azzal (egyszer például azzal, hogy megmérgeztük a macskáját, pedig én még azt sem tudtam, hogy egyáltalán volt macskája). Szóval, ahogyan ma mondanánk, feszült volt a viszonyom Sárika nénivel. Boros Bandi azt is mondta, hogy nagyon kell vigyázni Sárika nénivel, mert neki az anyja azt mondta, hogy Sárika néni véres szájú kommunista meg besúgó, vagy legalábbis olyanforma. Nekem akkor még csak homályos fogalmaim voltak a besúgókról (a szót viszont érdekesnek tartottam, el is képzeltem, ahogyan valaki befelé súg egy nagy sötét szobába a kulcslyukon keresztül, és nem tudja, hogy kinek súg), azt viszont éreztem, hogy a besúgó rossz ember, ártani akar nekünk, magyaroknak, akiknek van egy közös ügyünk.

Egy nyáron azonban, amikor a Boros fiúk kirándulni mentek a szüleikkel, én meg egyedül kóboroltam az utcán, remélve, hogy összefutok valamelyik játszótárssal, szinte belebotlottam Sárika néniibe. Meglepetésemre nem veszekedett velem, sőt kedvesen érdeklődött, hogy hol vannak a Boros fiúk (hármán voltak, Béla, Bandi és Ottó, a legkisebb, akit mi Bottónak mondtunk, hogy neki is alliteráljon a neve). Mikor mondtam, hogy elmentek, akkor még kedvesebb lett, és megkérdezte, hogy akarok-e palacsintát enni, mert épp süttött egy csomót, és úgysem lesz, aki megegye. Akármennyire is tartottam Sárika nénitől, a palacsintának nem tudtam ellenállni (ma se nagyon tudok), úgyhogy bementem hozzá. Azelőtt nem jártam nála. Meglepett,

hogy bár kicsi volt a lakás, mégis milyen drága bútorok voltak benne. Faragott asztal és székek, amelyek alig fértek el a kicsi szobában, hatalmas festmények a falon, az egyiknek az volt a címe, hogy Vihar a pusztán, a másik pedig valamilyen tájkép volt egy várkastéllyal, a többire nem emlékszem. Sok volt a csipke is a lakásban, a vitrinben pedig festett porcelán tányérok álltak, bár a készlet hiányosnak tetszett. A földön viszont ugyanolyan közönséges rongyszőnyeg volt, mint nálunk a nyári konyhában, és ez semmiképp sem illett a bútorzathoz. Megkérdeztem Sárika nénitől, honnan vannak ilyen szép bútorai. Jaj, fiam, nem így éltünk mi valamikor. Ez csak egy kicsi része annak, ami megmaradt. Sokáig hallgatott, majd elsírta magát. Aztán elmesélte, hogy a nagyszülei nagyon gazdag emberek voltak, igazi arisztokraták, az egyik nagybátyja pedig püspök volt. Aztán amikor bejöttek a románok, akkor majdnem mindenüket elvették, hiába pereskedtek érte. Az apja ugyan, „amikor magyar világ volt megint egy kis időre”, visszaszerzett valamit a vagonból, de aztán bejöttek az oroszok, és megint mindent elvettek. Az apját elvitték a Duna-csatornához, az anyja pedig belehalt a bánatba. A házukat elvették, neki pedig valami kapcsolat révén megengedték, hogy bérelje a házat, amíg lebontják, utána pedig, „ha megéri”, kap egy tömbházlakást. Aztán elmondta, milyen igazságtalanság történt nemcsak a családjával, hanem általában a magyarokkal, akiknek a románok elvették az országukat. Azt mondta, tudja, hogy szeretek olvasni, és ad nekem olyan könyveket, amelyeket máshol nem találok meg, de azokat nem mutathatom meg senkinek, még a szüleimnek sem, de elolvashatom, mert akkor megértem majd, hogy milyen is ez a világ.

Sárika néni valóban adott könyveket, bár azok nem is igazán nevezhetők könyveknek, inkább amolyan brosúrák voltak. Egyeseket élvezettel olvastam, mint például a Csodaszarvas

legendáját, a Turulmadár történetét vagy Szent László pénzét. Voltak viszont unalmasabb kiadványok is, Hunniáról, a nagy birodalomról, amelyet letagadnak a történészek, akiket megvettek a zsidók, meg ilyenek. Amikor visszavittem neki a könyveket, még adott egy stósz folyóiratot: Tolnai Világlapját, Színházi Életet meg Szabad Szájt (ez utóbbi vicclap volt). Azt mondta, ezeket nem kell visszavigyem neki, megtarthatom. Anyám viszont nem örült Sárrika néni ajándékának, felvitte az összes lapot a padlásra, aztán egy idő után kidobta. Mert még baj lehet belőle.

*

A közvetlen szomszédunkban Sárosi bácsiék laktak. Sárosi bácsinak három fia volt, közülük a legkisebb velem egyidős. Volt neki rendes neve is, de én csak a becenevét ismertem, mindenki Tappancsnak nevezte, még a szülei is. Tappanccsal egy idő után nagyon összebarátkoztam. Jól lehetett vele lábteniszezni, sakkozni vagy csak egyszerűen beszélgetni. Gyakran átjártam hozzájuk. Sárosi bácsi kisiparos, bádogos volt, jobbára feketén dolgozott, hogy ne fizessen adót. Ezért az ügyfeleit megkérte, hogy várják meg, amíg elvégzi a munkát, és ha netán jönnének a „fináncok”, akkor tanúsítsák, hogy nem fizetnek a munkáért, hanem barátságból, régi ismeretségük okán dolgozik nekik a mester. Az elővigyázatosság apám szerint fölösleges volt, hiszen Sárosi bácsi annak rendje és módja szerint már megkente a fináncokat, de jobban érezte magát, ha társaság van körülötte, mert így nem kellett beszélgetnie a feleségével, aki „egy valószínű hárpia” volt. Akkor még nem tudtam, hogy mi az a hárpia, de ezek után már el tudtam képzelni. Hatalmas, rusnya szörnynek képzeltem a hárpiát, aki emberi hangon beszél (már amennyire emberinek lehet nevezni a károგásra emlékeztető veszekedését), és olykor tüzet is lövell a száján, mint a hétfejű sárkány. Később megtudtam, hogy nem is tévedtem túlságosan